

پیشینه‌شناسی پژوهش‌های انجام‌شده با موضوع زن در نهج‌البلاغه

مرکز پژوهش و مطالعات تخصصی نهج‌البلاغه / بهمن ۹۸

فهرست مطالب

۳	الف) مقاله :
۳	۱. زن در نهج‌البلاغه؛ پاسخ به چند شبهه
۳	۲. سیمای زن در نهج‌البلاغه و دلالت‌های تربیتی آن
۳	۳. زن در نهج‌البلاغه
۳	۴. (زن در نهج‌البلاغه) جلوه‌ای از زیبایی حقیقت
۳	۵. جایگاه و وظیفه‌ی زن از دیدگاه امیرالمؤمنین (ع) در نهج‌البلاغه
۳	۶. جایگاه حقوقی زن در نهج‌البلاغه
۳	۷. تحلیلی بر خطبه ۸۰ نهج‌البلاغه
۳	۸. جایگاه زن در نهج‌البلاغه
۳	۹. پایگاه اجتماعی زن در نهج‌البلاغه
۴	۱۰. بررسی هویت زن در نهج‌البلاغه و دلالت‌های تربیتی آن
۴	۱۱. زن در نگاه نهج‌البلاغه
۴	۱۲. زن در نهج‌البلاغه با نگرش روان‌شناختی
۴	۱۳. معناشناسی ایمان در احادیث «إن النساء نواقص الايمان»
۴	۱۴. تحقیق در حکمت «المرأة ريحانة و ليست بقهرمانة»
۴	۱۵. تأملی در روایات نهج‌البلاغه در نکوهش زن
۴	۱۶. اخلاق جنسیتی در حکمت «خصال النساء»، آری یا خیر؟
۴	۱۷. جامعه‌شناسی زبان در تبیین جایگاه اجتماعی زن در خطبه ۸۰ نهج‌البلاغه
۴	۱۸. بررسی روایات امام علی(ع) در توصیف ویژگی‌های فردی زن
۵	۱۹. روایات نقصان عقل و ایمان زنان در بوته اعتبارسنجی
۶	ب) پایان نامه :
۶	۱. زن از دیدگاه نهج‌البلاغه
۷	۲. نقد و بررسی (سند و متن) احادیث منسوب به امام علی علیه السلام در نکوهش زن
۸	۳. تحلیل و بررسی شخصیت زن در سیره و سخن امام علی (ع)
۹	۴. آسیب‌شناسی تحقیر زن در روایات فریقین
۱۰	۵. مقایسه جایگاه اجتماعی زن پیش از اسلام با دوره اسلامی با تأکید بر نهج‌البلاغه

۶. تحلیل روایات نقصان ایمان زنان ۱۱
۷. نگرشی به ابعاد وجودی زن (فردی و اجتماعی) در تحولات جامعه با نگاهی تطبیقی به آموزه های امام علی علیه السلام و مکاتب غربی ۱۲
۸. گونه شناسی نگرش به زن در پژوهش های علمی در پرتو کلام امام علی(ع) ۱۳
۹. روش و آرای «امینه اینلوز» در حدیث شیعه (مورد مطالعه: تصویر زن در نهج البلاغه و کتاب سُلیم بن قیس) ۱۴
۱۰. نقد هرمنوتیک بخش هایی از نهج البلاغه (مطالعه موردی زن و اصحاب پیامبر) ۱۵
۱۶. (ج) کتاب :
۱. زن در نهج البلاغه ۱۶
۲. زن در آینه جلال و جمال ۱۷
۳. زن در نهج البلاغه ۱۸
۴. روانشناسی زن در نهج البلاغه ۱۹
۵. زن از دیدگاه نهج البلاغه ۲۰
۶. مقام زن در قرآن و نهج البلاغه ۲۱
۷. کرامت زن: شرحی بر خطبه ۸۰ نهج البلاغه ۲۲
۸. زن در اسلام ۲۳
۹. زن در سخن و سیره امام علی (ع) ۲۴
۱۰. تاریخ تحول حقوق زن در اسلام - جلد دوم: عصر علوی ۲۵
۱۱. درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام ۲۶

الف) مقاله :

۱. زن در نهج البلاغه؛ پاسخ به چند شبهه

پور حسینی، مریم؛ فصلنامه مشکوه، پاییز و زمستان ۱۳۷۹ - شماره ۶۸ و ۶۹

۲. سیمای زن در نهج البلاغه و دلالت های تربیتی آن

بانکی پور فرد، امیر حسین؛ سالنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، زمستان ۱۳۷۹ - شماره ۴

۳. زن در نهج البلاغه

طاهری، سیدصدرالدین؛ فصلنامه مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبایی، سال ۱۳۸۰ - شماره ۱۶۰

۴. (زن در نهج البلاغه) جلوه ای از زیبایی حقیقت

رهنورد، زهرا؛ فصلنامه مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبایی، سال ۱۳۸۰ - شماره ۱۶۰

۵. جایگاه و وظیفه ی زن از دیدگاه امیرالمؤمنین (ع) در نهج البلاغه

جعفری، سید محمد مهدی؛ فصلنامه مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبایی، سال ۱۳۸۰ - شماره ۱۶۰

۶. جایگاه حقوقی زن در نهج البلاغه

برقی، زهره؛ پژوهش های نهج البلاغه، بهار ۱۳۸۳ - شماره ۹ و ۱۰

۷. تحلیلی بر خطبه ۸۰ نهج البلاغه

علایی رحمانی، فاطمه؛ پژوهش های نهج البلاغه، بهار ۱۳۸۳ - شماره ۹ و ۱۰

۸. جایگاه زن در نهج البلاغه

مصاحبه شونده: میرخانی، عزت السادات؛ ترسلی، زهرا؛ پژوهش های نهج البلاغه، بهار ۱۳۸۳، شماره ۹

و ۱۰

۹. پایگاه اجتماعی زن در نهج البلاغه

ثقفی، سید محمد؛ فصلنامه تخصصی جامعه شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان، تابستان ۱۳۸۵

- شماره ۶

۱۰. بررسی هویت زن در نهج البلاغه و دلالت های تربیتی آن

فاضلی دهکردی، مهدی؛ فرمپینی فراهانی، محسن؛ دوماهنامه علمی-پژوهشی دانشور رفتار، دانشگاه شاهد، اسفند ۱۳۸۹ - شماره ۴۵

۱۱. زن در نگاه نهج البلاغه

عاشوری لنگرودی، حسن؛ فصلنامه فرهنگ کوثر، تابستان ۱۳۹۰ - شماره ۸۶

۱۲. زن در نهج البلاغه با نگرش روان شناختی

معین الاسلام، مریم؛ فصلنامه نامه جامعه، جامعه الزهرا (سلام الله علیها)، تیر ۱۳۹۱ - شماره ۹۴

۱۳. معنانشناسی ایمان در احادیث «إن النساء نواقص الايمان»

طباطبایی امین، طاهره سادات؛ افسردیر، حسین؛ پژوهشنامه نهج البلاغه، زمستان ۱۳۹۲، شماره ۴

۱۴. تحقیق در حکمت «المرأة ریحانہ و لیست بقهرمانہ»

میرباقری، محسن؛ سیدرضا، ملیحه سادات؛ فصلنامه پژوهش های نهج البلاغه، شماره ۳۹؛ زمستان

۱۳۹۲

۱۵. تأملی در روایات نهج البلاغه در نکوهش زن

فتاحی زاده، فتحیه؛ رسولی، محمد رضا؛ حاتمی راد، الهه؛ پژوهشنامه نهج البلاغه، تابستان ۱۳۹۳ -

شماره ۶

۱۶. اخلاق جنسیتی در حکمت «خصال النساء»، آری یا خیر؟

مولایی فر، زهرا؛ نقی زاده، حسن؛ پژوهشنامه نهج البلاغه « پاییز ۱۳۹۳، شماره ۷

۱۷. جامعه شناسی زبان در تبیین جایگاه اجتماعی زن در خطبه ۸۰ نهج البلاغه

نظریگی، شرمین؛ دوفصلنامه علمی تخصصی آموزه های نهج البلاغه - سال ۱۳۹۴ - دوره ۱ شماره ۱

۱۸. بررسی روایات امام علی (ع) در توصیف ویژگی های فردی زن

رسولی راوندی، محمدرضا؛ پژوهش نامه علوی « پاییز و زمستان ۱۳۹۴، سال ششم - شماره ۲

۱۹. روایات نقصان عقل و ایمان زنان در بوته اعتبارسنجی

دیاری بیگدلی، محمد تقی؛ جعفری، اسمر؛ پژوهش دینی، بهار و تابستان ۱۳۹۵، شماره ۳۲

مرکز پژوهش و مطالعات تخصصی نهج البلاغه

ب) پایان نامه :

۱. زن از دیدگاه نهج البلاغه

پدیدآور: فاطمه علائی رحمانی، استاد راهنما: سیدمحمدباقر حجتی؛ کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۷۰

از بهترین رساله‌هایی است که درباره زن، و به ویژه از نگاه "نهج البلاغه" تدوین شده و نویسنده آن با بیانی رسا و گویا و مستند به منابع مناسب از عهده این مهم برآمده، و با مقدمه و پیشگفتاری دلنشین و جذاب کار خود را آغاز نموده و طی نه فصل به طور گسترده و دقیق، مطالب لازم را یاد کرده، و حیثیت و اعتبار زن را از نظر اسلام و به ویژه از دیدگاه نهج البلاغه روشن ساخته است.

مطالعات تخصصی نهج البلاغه

۲. نقد و بررسی (سند و متن) احادیث منسوب به امام علی علیه السلام در نکوهش

زن

پدیدآور: الهه حاتمی راد، استاد راهنما: فتحیه فتاحی زاده استاد مشاور: عزت‌اله مولایی‌نیا؛ دانشگاه

الزهرا (س)، دانشکده الهیات، کارشناسی ارشد، ۱۳۸۵

این تحقیق با موضوع «نقد و بررسی (سند و متن) احادیث منسوب به امام علی (ع) در نکوهش زن» ارائه شده است. در کتب روایی فریقین، روایاتی از امام علی (ع) در مسأله زن وارد شده که تعدادی از این روایات بر طبق نظر برخی از اندیشمندان و شارحان کلام امام علی (ع)، شخصیت و هویت زن را زیر سوال برده و مورد نکوهش قرار داده است؛ تعابیری که در این روایات، چه در نهج‌البلاغه و جز آن به چشم می‌خورد برخی به توصیف زن پرداخته، او را ناقص‌العقل، ناقض‌الایمان، شر، قلیل‌الوفاء و... مورد خطاب قرار داده و برخی دیگر حاوی فرمان‌های ویژه‌ای در باب تعامل مردان با زنان چون: پرهیز از مشورت با زنان، پرهیز از اطاعت زنان، دوری گزیدن از زنان، حبس آنان در خانه و... آمده و برخی دیگر نیز به تبیین حقوق زن پرداخته مانند: بهره‌وری کم در ارث، نپذیرفتن شهادت، عدم وصیت به زنان و... این تعابیر از دوره‌های نخستین زمینه گفتگوهای فراوان و داوری‌های متناقضی را فراهم آورده است. در این تحقیق به منظور کشف دیدگاه امام (ع) که همان دیدگاه اسلام می‌باشد به گردآوری سخنان امام در این زمینه پرداخته شده است و ابتدا در جهت فهم دقیق روایات تلاش‌هایی صورت گرفته و در این راستا از مراجعه به کتب لغت و غریب‌الحدیث دریغ نشده است و سپس روایات مورد ارزیابی سندی و متنی قرار گرفته و از آن جا که بررسی سند با محدودیت‌هایی مواجه است، بررسی متن که مهم‌ترین راه ارزیابی حدیث است، مورد توجه بوده است و ملاک‌ها و معیارهایی هم‌چون: عرضه بر قرآن، سنت، عقل، شأن معصوم، واقع و تاریخ، علم و حس و مشاهده، مورد نظر بوده است. در نهایت آن چه به عنوان نتیجه می‌توان از این پژوهش برداشت نمود به طور خلاصه در پی می‌آید: عدم توجه به معنای واژه در زمان صدور، تقطیع کلام امام (ع) و جداسازی از فضای صدور، تعمیم قضاوت‌های موردی امام (ع) و برداشت نادرست پژوهشگران و شارحان و عدم توجه به تمثیل و مجاز و کلمات مشهور در ادبیات قدیمی عرب نیز، وعدم توجه به تمایزات جسمی و روانی زن و در شرح و نقل روایات و عادات غلط بازمانده از فرهنگ و رسوم نادرست گذشته (که در تعارض آشکار با سنت نبوی و سیره علوی است) و انتساب آن به امام (ع) از عواملی است که موجب سوء برداشت‌هایی شده و غبار ابهام و تردید بر چهره این گونه روایات افشانده است که با در نظر گرفتن این مشکلات در نقل احادیث و رعایت اصول و مبانی فهم حدیث می‌توان احادیث صحیح را از احادیث جعلی و موضوع باز شناخت.

۳. تحلیل و بررسی شخصیت زن در سیره و سخن امام علی (ع)

پدیدآور: مژگان براتی، استاد راهنما: احمد عابدی استاد مشاور: علیرضا هزاره؛ دانشکده اصول الدین،

کارشناسی ارشد، ۱۳۸۸

تعابیری که در منقولات تاریخی از امام علی(ع) به چشم می‌خورد برخی به توصیف زن می‌پردازد و برخی دیگر حاوی فرمان‌های ویژه‌ای است در باب تعامل مردان با زنان از قبیل پرهیز از مشورت با زنان، پرهیز از اطاعت زنان و غیره و دسته سوم حقوق زنان را تبیین می‌کند اینها و مانند آن از دوره‌های نخستین ذهن شارحان نهج‌البلاغه و متفکران را به خود مشغول داشته که با آن چه باید کرد؟ در یک نگاه کلی سه گروه به تبیین این سخنان پرداخته‌اند: ۱- گروهی این سخنان را مبنای زن‌شناسی و تعامل با زنان قرار داده و به تبیین و دفاع پرداخته‌اند. ۲- گروه دیگر این سخنان را ستمی بر زن و ظلمی در حق او تلقی کرده که البته شرایط تاریخی آن را باعث شده است اینان جنگ جمل را بیشتر سبب صدور این سخنان دانسته‌اند و گفته‌اند این رای شخص امام علی(ع) است که نمی‌تواند مبنای احکام شرعی زن قرار گیرد. ۳- گروه آخر به تاویل و توجیه این سخنان دست زده‌اند اینان از یک سو پذیرش ظاهر این سخنان و نسبت دادنش را به امام روا ندانسته و از دیگر سو آن حضرت را والاتر از آن می‌دانند که بر موجودی خواه زن یا مرد ستم روا دارد و ناعادلانه بر کسی بتازد. از این رو به بررسی و تاویل و توجیه این کلمات اقدام کرده‌اند. بعد از بیان این دیدگاهها ما معتقدیم که برای نشان دادن دیدگاه حضرت نسبت به زن توجه به سخنان آن حضرت آن هم فقط در نهج‌البلاغه صحیح نیست و نباید از سیره رفتاری ایشان غافل شد به این دلیل که ممکن است که سیره رفتاری ایشان بعضی از اقوال را نفی کند باید این دو بخش با هم در نظر گرفته و ما در این رساله بر آن هستیم که از طریق اقوال و سیره حضرت به بینش صحیحی از شخصیت زن برسیم.

۴. آسیب‌شناسی تحقیر زن در روایات فریقین

پدیدآور: زینب مجلسی‌راد، استاد راهنما: علی راد استاد مشاور: علیرضا حسینی؛ کارشناسی ارشد؛

دانشکده علوم حدیث، ۱۳۹۱

یکی از موضوعات بسیار مهم و جنجال‌برانگیز در طول تاریخ مطالعات اسلامی، بررسی روایاتی است که ظاهری تحقیرآمیز نسبت به زنان دارند. از دیرباز تا کنون تلاش‌های گوناگونی در این زمینه صورت گرفته است. اما آنچه در این میان کم‌تر به چشم می‌خورد بررسی تطبیقی روایات فریقین، گونه‌شناسی و آسیب‌شناسی آن‌هاست. احادیث موجود در جوامع روایی فریقین به دلایل گوناگون دچار علل و آسیب‌هایی شده‌اند و با گذشت زمان از معنای اصلی خود دور گشته‌اند. این آسیب‌ها عموماً در دو ناحی؟ اسناد و متن روایات مورد بررسی قرار می‌گیرد لکن بررسی مصادر روایات نیز در آسیب‌شناسی آن‌ها نقش به‌سزایی دارد. در کنار آسیب‌شناسی و گونه‌شناسی روایات؛ تاریخی‌نگریدر موضوعات نیز در شناخت هرچه بهتر مراد گوینده تأثیرگذار است. زیرا بسیاری از روایات با توجه به شرایطی خاص صادر شده‌اند و اطلاق آن‌ها در تمامی دوران‌ها و مکان‌ها کاری اشتباه است. وظیفه؟ حدیث‌پژوهان آن است که اصول و قواعد را از کلمات معصومین خارج کرده و بر مسائل موجود در عصر خویش تطبیق دهند که بی‌شک کاری بسیار سخت می‌باشد. با بررسی آسیب‌های وارد بر روایات آفرینش‌حوا، کاستی خرد، عدم رشد معنوی و فتنه بودن زنان و هم‌چنین تاریخی‌نگری در آن‌ها مشخص خواهد شد که مفهوم تحقیرآمیز این احادیث در مورد جنس زن پنداره‌ای بیش نیست و هر کس - چه زن و چه مرد - با ویژگی‌های منقول و مورد نظر در روایات را شامل می‌گردد.

۵. مقایسه جایگاه اجتماعی زن پیش از اسلام با دوره اسلامی با تأکید بر نهج البلاغه

پدیدآور: زیبا نصیری، استاد راهنما: بمانعلی دهقان منگابادی استاد مشاور: علی تولایی؛ دانشگاه

یزد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، کارشناسی ارشد، ۱۳۹۱

تاکنون درباره جایگاه زنان تألیفات زیادی نگارش شده و بحث‌های پی در پی و مستمر، چه درباره زنان شرقی و چه درباره زنان غربی صورت پذیرفته است. از امام علی(ع) هم در این باره سخنان بسیاری به ما رسیده است، که مواردی از سخنان ایشان به همت سید رضی (ره)، در نهج البلاغه جمع آوری شده است. اکثر شارحان نهج البلاغه معتقدند که، مراد و منظور انتقاد گرایانه حضرت، درباره زنان، تنها عایشه است که جریان جمل را در زمان خلافت علی(ع) راه انداخت و موجب کشته شدن تعداد زیادی از مسلمین گشت. همچنین برخی از شارحان معتقدند که اگر جنگ جمل در زمان فرمانروایی امام علی(ع) رخ نمی‌داد، ایشان هم با چنین لحن تنیدی درباره زنان سخن نمی‌گفتند. در تحلیلی تاریخی و انتقادی، جایگاه و منزلت زنان، مخصوصاً در گفتمان قرآن، با رویکرد نقد متون و سندیت بخشیدن به متون، ما را متوجه می‌سازد که اکثر احکامی که مخالفان اسلام و فرهنگ عربی اسلامی در خصوص زن به آن استناد می‌کنند، در واقع از لحاظ تاریخی جزء قوانین تشریحی قرآن نیستند. به همین دلیل ما برای فهم درست و دقیق موضع اسلام، راجع به حقوق عمومی بشر و حقوق اختصاصی زن، ناگزیریم که بین جایگاه زن، قبل از اسلام و امتیازات جدیدی که اسلام به زن اعطاء کرده، مقایسه‌ای تاریخی داشته باشیم. بین قبل و بعد از اسلام نقطه مشترکی وجود دارد که مبین تلاقی سنت و تجدّد است و این گذرگاه و آستانه‌ای است که با اتکاء بر آن، تجدّد شکل می‌گیرد و نتیجه قبول آن، شناخت بینش مردمی است که مخاطب وحی بودند. به دلیل اینکه نوع تحقیق حاضر، بنیادی است، روش مناسب برای جمع آوری مطالب آن، روش توصیفی تحلیلی است، که مطالب آن از طریق روشهای عقلانی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و تنظیم گشته است. همچنین از نرم افزارهایی چون مکتبه الشامله، منهج النور، باب العلم و کتابخانه اهل‌البیت استفاده شده است. نتایج حاصله از تحقیق حاضر می‌تواند ما را در شناساندن هرچه بهتر دیدگاه حضرت علی(ع) در باره بانوان کمک رسانده و کمی از مظلومیت به وجود آمده حضرت علی(ع)، - در طول قرن‌ها توسط معاندین و دشمنان و حتی برخی از مسلمین کوته بین- را بکاهد، و همچنین باعث ایجاد نگرشی بهتر درباره بانوان در جامعه و حتی در محیط خانواده گردد، زیرا برخی از افراد روایاتی جعلی و یا با سند مخدوش را بدون توجه به صحت و سقم آن، با نام پیامبر(ص) و امام علی(ع) در جامعه گسترش می‌دهند، که لازم است تلاشی جدی جهت ترویج آراء صحیح اسلام، پیامبر(ص) و امام علی(ع) در جامعه اسلامی، صورت گیرد. امید است که تلاشهای این حقیر درباره شناساندن چهره واقعی اسلام، پیامبر اکرم(ص) و امام علی(ع) در خصوص بانوان، مورد پذیرش حضرت ولی عصر(عج) واقع گردد.

۶. تحلیل روایات نقصان ایمان زنان

پدیدآور: محمدحسین ناظمی اشنی، استاد راهنما: سیدمحمدکاظم طباطبایی استاد مشاور:

مهدی مردانی؛ دانشگاه قرآن و حدیث، دانشکده علوم و معارف قرآن، کارشناسی ارشد، ۱۳۹۴

عبارت "إِنَّ النِّسَاءَ نَوَاقِصُ الْإِيمَانِ" در خطبه ۸۰ نهج البلاغه و برخی دیگر از روایات با سوالات و ابهاماتی همراه بوده است. این دست از روایات، مشترک بین جوامع اهل سنت و شیعه است، با این تفاوت که در جوامع اهل سنت از اسناد متعددی برخوردار است و اعتبار آنها از جهت سند بیشتر است. تردید در اصل صدور، ضعف سند، تعلیل نامناسب، بسیط بودن ایمان و عدم حجیت خبر واحد در غیر احکام شرعی از جمله اشکالات مخالفان روایات کاستی ایمان زنان است. این در حالی است که فراوانی گزارش مضمون این روایات در متون شیعه و سنی، اطمینان نسبی به صدور آن را پدید می آورد. مراد از ایمان، اعتقاد درونی به خداوند متعال است که انجام عبادات یا ترک آن، در افزایش یا کاهش آن اثر گذار است. مراد از نقصان، ضعف و کاستی است و نشانگر کاستی ایمان زن نسبت به مرد است، که جبران آن برای زنان ممکن می باشد. غرض از بیان این نقصان، توجه دادن به نقطه ضعف زنان در این زمینه است.

۷. نگرشی به ابعاد وجودی زن (فردی واجتماعی) در تحولات جامعه با نگاهی تطبیقی به آموزه های امام علی علیه السلام و مکاتب غربی

پدیدآور: زهرا سعیدی، استاد راهنما: رضا حق پناه؛ دانشگاه امام رضا علیه السلام، دانشکده ادبیات
و علوم انسانی، کارشناسی ارشد، ۱۳۹۵

پژوهش در حوزه زنان و جایگاه آن در تحولات اجتماعی بدون داشتن نگاه جامع و تحلیل ابعاد وجودی او میسر نخواهد بود، بدین منظور در این پایان نامه ابعاد وجودی زن در دو بُعد بررسی و واکاوی شده است:

الف- بعد فردی زن در محور ویژگی ها و شناخت شخصیت، نوع تفکر و اندیشه او. ب- بعد اجتماعی زن در موضوعات مختلف مانند مشارکتهای اجتماعی، اقتصادی، اشتغال، آموزش، عرصه های مدیریتی. این نوشتار می کوشد نگرشی به جایگاه زن در هر دو بعد فردی و اجتماعی و موارد زیرمجموعه، از نگاه امیرالمومنین 8 و مقایسه آن با مکاتب غربی بپردازد. همچنین به موضوع تحکیم بنیان خانواده و نقش بانوان در این امر به عنوان یک رکن مهم در مدیریت و تربیت و پرورش انسان ها اشاره شده است. جایگاه خانواده از دیدگاه نهج البلاغه و حضرت امیرالمومنین(ع)، خانواده در غرب و نیز مقایسه نوع دیدگاههای حضرت علی(ع) با دیدگاههای غربی و میزان شباهت ها یا تفاوت های آن نیز محور دیگر این تحقیق است. برای نیل به این هدف داده های لازم از منابع کتابخانه ای گردآوری و تنظیم شده است.

۱. گونه شناسی نگرش به زن در پژوهش های علمی در پرتو کلام امام علی (ع)

پدیدآور: مهدیه اسماعیلی، استاد راهنما: کبری خسروی استاد مشاور: علی نظری؛ کارشناسی

ارشد، دانشگاه لرستان، ۱۳۹۷

کتاب شریف نهج البلاغه، دربردارنده ی سخنانی بی بدیل از امیر بیان امیرالمؤمنین علیعلیه السلام در زمینه های فقهی، عرفانی، اخلاقی و اعتقادی است. نوع نگرش امام علی علیه السلام به زن، از جمله ی مهم ترین و بحث برانگیزترین موضوعات نهج البلاغه است که از همان ابتدای تألیف تا به امروزه، صاحب نظران بسیاری ذیل این موضوع قلم فرسایی کرده اند؛ این در حالی است که نظرات ارائه شده توسط اغلب آنان با یکدیگر و چه بسا با حقیقت بسیار فاصله دارند؛ بنابراین جمع آوری این دیدگاه ها و مقایسه ی منطقی و جامع نگرانه و به دور از تعصب میان آن ها و در نهایت نیل به بهترین نتیجه، مهم ترین هدف از انجام این پایان نامه است. پژوهش پیش رو با بهره گیری از روش توصیفی- تحلیلی و استفاده از ابزار کتابخانه ای و اینترنتی، به بررسی و تحلیل دیدگاه های شارحان، عالمان و محققان پیرامون نوع نگاه امام علی علیه السلام به زن در نهج البلاغه پرداخته و درصدد پاسخگویی به این پرسش ها است که: چه افرادی و با چه نوع عقایدی پیرامون موضوع یاد شده تحقیق و اظهار نظر نموده اند؟ نوع نگرش محققان پیرامون نگاه امام علی علیه السلام به زن در نهج البلاغه چگونه است؟ برداشت آن ها از کلام حضرت علی علیه السلام، به اعتبار ظاهر بوده و یا به جستجوی محتوای باطن کلام پرداخته اند؟ برای پاسخ به سؤالات فوق، دیدگاه محققان و ایده پردازان پیرامون جایگاه زن در نهج البلاغه در شرح های نهج البلاغه و نیز کتاب ها و مقالات علمی به زبان های عربی و فارسی و انگلیسی، مورد بررسی قرار گرفته و گونه شناسی شده اند و در نهایت به چهار گروه فکری تقسیم شده اند: گروه اول سخنان امام علی علیه السلام را حمل به ظاهر کرده اند؛ گروه دوم با ارائه ی دلایلی به توجیه منطقی سخنان حضرت پرداخته اند؛ گروه دیگر اما در سند تشکیک نموده و انتساب کلام به حضرت را منتفی می دانند و گروه آخر با نگاهی سطحی نگرانه، به امام علی علیه السلام نسبت زن ستیزی داده اند. نتایج به دست آمده از این پژوهش، حاکی از آن است که مطابق آیات وحی و سیره ی عملی زندگانی رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، امام علی علیه السلام و سایر امامان علیهم السلام و نیز عنایت به مبحث بلاغت و شرایط ایراد سخن توسط حضرت علیه السلام و از همه مهم تر مسائل علمی روانشناسی، مقصود از تعبیر حضرت در مورد زنان، از لحاظ فنی و منطقی قابل توجیه و پذیرش هستند و ماحصل، آن نه تنها رفع تهمت زن ستیزی نسبت به امام علی علیه السلام است؛ بلکه اثبات می کند که نگاه امام علی علیه السلام به زن، همان نگاه قرآن به اوست.

۹. روش و آرای «امینه اینلوز» در حدیث شیعه (مورد مطالعه: تصویر زن در نهج البلاغه و کتاب سلیم بن قیس)

پدیدآور: سمیه شیخی، استاد راهنما: علی حسن نیا؛ تحلیل انتقادی مبانی، دانشگاه شاهد، کارشناسی ارشد، ۱۳۹۷

از جمله مسایل مهمی که همواره مورد توجه پژوهشگران علوم دینی و حدیث پژوهان شیعه بوده، مسئله تصویر زن و جایگاه او در اسلام و متون دینی است. پژوهش‌های بسیاری در این رابطه انجام گرفته که هر کدام به موازات اینکه از چه منبعی استفاده شده و به چه نتیجه‌ای رسیده‌اند، دارای اهمیتند. این موضوع مهم از دید خاورشناسان نیز دور نمانده و نگاشته‌های بسیاری، به ویژه با توجه به مطالب ذکر شده در «خطبه هشتمین نهج البلاغه» به رشته تحریر درآمده است. تحقیق حاضر در نظر دارد به واکاوی نظرات یکی از خاورشناسان معاصر (امینه اینلوز) در این باره با توجه به مطالعات ایشان درباره دو کتاب نهج البلاغه و سلیم بن قیس هلالی بپردازد. از آن روی که تحقیق مفصل ایشان دارای پیشینه قابل توجهی در میان هم‌قطارانش نیست و از سویی، توجه، بررسی و نقد پژوهش‌های خاورشناسی در این زمینه در داخل کشور، به ویژه در ارتباط با تحقیق ایشان دارای سابقه نیست، نوشتار حاضر به روش توصیف و تحلیل، با رویکرد انتقادی و به شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی تلاش دارد، مبانی، آراء و دیدگاه‌های امینه اینلوز را واکاوی، تحلیل و نقد کند. یافته‌ها حاکی از آن است که مهم‌ترین مبانی ایشان عبارتند از: عدم انتساب خطبه ۸۰ به امام علی (ع)، عادلانه بودن تصویر زن در کتاب سلیم بن قیس، عدم وجود کامل خطبه ۸۰ در کتب دارای اعتبار. مهم‌ترین آراء ایشان را نیز می‌توان اینگونه نام برد: عایشه مورد خطاب خطبه ۸۰ است و نه همه زنان، عدم انتساب تألیف نهج البلاغه به سید رضی (ره)، نکوهش عایشه به خاطر خروج از منزل روش مورد استفاده ایشان نیز تطبیقی با رویکرد تاریخی-تحلیلی و تحلیل درون‌متنی است، که در این شیوه، به مقایسه نواقص زنان در نهج البلاغه و روایات مرتبط با زنان در کتاب سلیم بن قیس پرداخته است.

۱۰. نقد هرمنوتیک بخش‌هایی از نهج البلاغه (مطالعه موردی زن و اصحاب پیامبر)

پدیدآور: الهه ویسی استاد راهنما: حسین میرزایی‌نیا استاد مشاور: محمدمهدی جعفری؛

دانشگاه تربیت معلم - سبزوار، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، کارشناسی ارشد، ۱۳۹۷

نهج البلاغه گزیده ای از کلام امام علی بن ابی طالب (ع) است که توانسته حلاوت و ملاحات را یکجا گرد آورد و سحر بیان و زیبایی فصاحت را با هم درآمیزد. کار گردآوری و تدوین نهج البلاغه توسط سید شریف رضی (ره) و با رویکردی ادبی در سال ۴۰۰ ه.ق، یعنی حدود سیصد و شصت سال پس از شهادت امام علی (ع)، به پایان رسید. عدم ذکر سلسله اسناد، مصادر و منابع اغلب خطبه‌ها، پندها، وصایا و... از سوی سید رضی بحث، سوال و تردیدهایی در زمینه برخی مباحث موجود در نهج البلاغه به وجود آورده است. ما برآنیم تا در این پژوهش به کمک یکی از گونه‌های تحلیل ادبی یعنی تحلیل هرمنوتیکی، و با روش شلایر ماخر، بخش‌هایی از کتاب «نهج البلاغه» را مورد بررسی قراردهیم. «هرمنوتیک» علم یا نظریه تأویل است، علمی که مسأله فهم متون و چگونگی ادراک و فهم و روند آن را بررسی می‌کند. هرمنوتیک شلایر ماخر به [یافتن] شیوه‌های پرهیز از بدفهمی اهتمام می‌ورزد. شلایر ماخر برای درک متن دو جنبه را مطرح می‌کند: نخست درک گفتار نویسنده و سپس درک ذهنیت او. ما در تحلیل هرمنوتیکی گذرایی که بر متن نهج البلاغه داریم، دو موضوع «زن» و «نقد اصحاب رسول (ص)» را از دیدگاه امام علی (ع) مورد دقت قرار می‌دهیم. قسمتی از کار حاضر سبک‌شناسی متن، به شیوه شلایر ماخر است و قسمتی دیگر، به پیروی از دیلتای، به زمینه تاریخی آن اشاره می‌کند. در نهایت، برخی از متن‌های نمونه پژوهشی مان را در قرآن نیز، به صورت بررسی مناسبت‌های معنایی، مورد مطالعه قرار داده ایم. در پایان بررسی نمونه‌های پژوهشی، مشاهده نمودیم که امام علی (ع) در مسئله انتقاد به برخی صحابه، فقط دغدغه اصلاح (فردی/اجتماعی) داشته‌اند. در مسئله «زن» نیز می‌بینیم برخی سخنان ایشان قابل تأویل، برخی خطاب به زن یا زنانی در همان دوره بوده است و برخی سخنان هم سند معتبری نداشته با کتاب و سنت هماهنگی ندارد و در نتیجه انتساب آنها به حضرت امیر (ع) رد می‌شود.

ج) کتاب :

۱. زن در نهج البلاغه

جمالی، نصرت الله، قم : مهديه، ۱۳۸۱

در این نوشتار، با استناد به آیات قرآن، شرح و تفسیری از سخنان امام علی (ع) درباره زن مندرج در نهج البلاغه ذیل این عناوین فراهم آمده است: "بدگویی به زن"، "تفاوت زن و مرد"، "خصلت‌های مردانه و زنانه"، "غیرت زنان"، "عدم آزار زنان"، "زینت و فساد"، "مشورت با زنان"، "جهاد زن" و "بهترین زنان".

موضوعات این کتاب شامل: بدگویی به زن؛ تفاوت زن و مرد؛ شبهات، در این باره؛ ناقص بودن زن نسبت به مرد؛ شاهد و گواه بودن زن؛ ارث زن؛ خصلت‌های مردانه و زنانه؛ غیرت زنان؛ عدم آزار زنان؛ زینت و فساد؛ مشورت با زنان؛ ملامسه با همسر؛ پرهیز از زن در ایام جنگ؛ جهاد زن؛ بهترین زنان.

۲. زن در آینه جلال و جمال

جوادی آملی، عبدالله، قم: مرکز نشر اسراء، چ هفتم، مرداد ۱۳۸۲

امروزه نگرشهای متفاوت تاریخی، جامعه شناسانه یا روانشناسانه به مقوله زن و مرد، باورهای غلط و انحرافی را به ذهنها منتقل می کند؛ لذا عده ای به دنبال تحقق مرد سالاری رفته اند و عده ای زن سالاری را تجویز می کنند. عده ای نیز در سرگردانی اند و دم از تساوی زن و مرد می زنند. در این میان تحلیل واقع گرایانه از شخصیت زن و توجه به مقام و موقعیت فردی و اجتماعی زن بر اساس رهیافت براهین عرفانی و قرآنی امری ضروری است. این کتاب برای نیل به چنین هدفی نگاشته شده است.

این کتاب مجموعه درسهایی است از استاد آیت الله جوادی آملی که در مرکز دینی و فرهنگی جامعه الزهرا قم در میان محصلان آن مرکز مورد مطالعه و مذاقه قرار گرفته است. این کتاب در ۵ بخش تدوین شده است: در بخش اول به یک سری بحثهای مقدماتی و مبنایی پرداخته می شود و وجه تسمیه این کتاب به این عنوان در آنجا توضیح داده می شود. در بخش دوم با عنوان «زن در قرآن» به بررسی زن از دیدگاه قرآن و روایات پرداخته می شود. در بخش سوم با عنوان «زن در عرفان» به بررسی شخصیت زن از دیدگاه عرفان ناب و اسلامی پرداخته می شود. نویسندگان در این بخش نمونه هایی از زنان عارفه را معرفی می نمایند. در فصل چهارم با عنوان «زن در برهان» از زاویه فلسفی وارد شده و به بررسی این موضوع می پردازد. در نهایت در بخش پنجم به یک سری از شبهات موجود در جامعه اشاره نموده و پاسخ می دهند. در این فصل به این شبهات پرداخته شده است:

۱- زن و تصدی امور اجرایی ۲- زن و استقلال و وابستگی ۳- زن و مدیریت خانواده ۴- نقص عقل و دین زنان ۵- زن و دیه متفاوت ۶- حجاب ۷- نماز قضای پدر و مادر ۸- انتساب سیادت

با توجه به سطح علمی مخاطبان این سخنرانی ها، این کتاب برای کسانی که دارای حد کافی از اطلاعات و مطالعات دینی بوده اند سودمند است.

۳. زن در نهج البلاغه

صالح الجواد، نجوی، ترجمه ورود سلامی، انتشارات زمزمه زندگی، تابستان ۱۳۸۴

مقدمه این کتاب که توسط دکتر سید محمد بحر العلوم از دانشمندان عراقی و مقیم لندن به رشته تحریر درآمده است.

در فصل اول از بخش اول کتاب، نگاهی اجمالی به کلمات آن حضرت درباره زنان شده که در چهار بخش خطبه‌ها و نامه‌ها، وصیت‌ها، حکمت‌ها، مثل‌ها و اضافات ابن ابی الحدید دسته بندی شده است.

در فصل دوم مؤلف به بحث زن در آیات قرآن می‌پردازد. تلاش مؤلف آن است که بعد از نقل فقراتی از کلام امیر المؤمنین با رجوع به آیات قرآنی و سنت نبوی (در فصل سوم) به ملاک و مبنای روشنی برای فهم و تفسیر کلمات امام علی (ع) دست پیدا کند. نویسنده با مراجعه به آیات الهی، موضوع زن در قرآن را در سه محور کلی انسانیت زن، زن در جامعه و زن به عنوان زن، پی می‌گیرد.

در فصل سوم از بخش اول، مؤلف محترم با بیان مصادیقی از سنت و سیره پیامبر (ص) درباره زنان، به نقش اجتماعی برجسته زنان در زمان پیامبر (ص) اشاره می‌کند.

بخش دوم که مهم‌ترین بخش کتاب محسوب می‌شود به تفسیر، توجیه و تبیین کلام امیر المؤمنین علی علیه السلام درباره زنان پرداخته می‌شود. در مقدمه فصل اول این بخش به روش نویسنده در تفسیر کلام امیر المؤمنین علی (ع) اشاره می‌شود که دو رویکرد کلی پیشنهاد می‌شود:

۱. در مواردی که روایت مخالف با آموزه‌هایی است که از قرآن کریم و سنت نبوی به دست می‌آید، روایت به عنوان روایت مجعول طرد می‌شود.

۲. تلاش می‌شود با فهم فضا و زمان صدور روایت به فهم عمیق‌تری از نصوص دست پیدا کرد تا بتوان روایاتی را که به ظاهر در خدمت زنان وارد شده است، توجیه کرد. از جمله روایاتی که بر اساس مدل اول با آنها رفتار می‌شود، روایت معروف «المرأة شر کلها و شر ما فیها انه لابد منها» است.

فصل دوم از بخش دوم این کتاب اصل ارتباط نصوص نهج البلاغه با حوادث و وقایع تاریخی دوباره مورد بازخوانی قرار می‌گیرد که در توجیه آن می‌توان به اهمیت این موضوع از دیدگاه مؤلف اشاره کرد. ویژگی مهم این اصل علاوه بر این که نصوص بیشتری را توجیه می‌کند آن است که عملاً روایات مورد بحث مورد توجه قرار گرفتند و به تعبیری به دلیل مخالفت با قرآن و یا عقل رد و طرد نمی‌شوند.

در فصل سوم و پایانی کتاب با بیان داستان برخی از زنان مهم و تأثیرگذار در زندگی امیر المؤمنین علیه‌السلام تلاش می‌شود تا شواهدی از سیره امیر مؤمنان مبنی بر عدم زن ستیزی آن حضرت اقامه شود.

۴. روانشناسی زن در نهج البلاغه

معین الاسلام، مریم، بهشت بینش، ۱۳۹۰

این کتاب در ۸ فصل تدوین یافته که دربردارنده این مباحث است:

فصل اول: ساختار مفهومی (مفهوم شناسی)

فصل دوم: هویت مشترک و جنسیت متفاوت

فصل سوم: خاستگاه تفاوت ها

فصل چهارم: تفاوت های زنان و مردان از منظر روانشناختی

فصل پنجم: جایگاه عقل و عاطفه زنان از دیدگاه امام علی علیه السلام و روانشناسان

فصل ششم: پذیرش تفاوت ها و سیر کمال انسانی

فصل هفتم: تفاوت زن و مرد، راز تکامل

فصل هشتم: آسیب های روانی زنان

نویسنده در هر یک از این فصول به فرازهایی از نهج البلاغه که مرتبط با زنان است، به تناسب محتوا و موضوع مورد بحث، اشاره کرده و آنها را شرح و توضیح می دهد.

مطالعه تخصصی نهج البلاغه

۵. زن از دیدگاه نهج البلاغه

علایی رحمانی، فاطمه، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۹

این کتاب شامل مقدمه ای است که در آن به معرفی زن در قرآن پرداخته، سیمای زن در نهج البلاغه را طریقی یک بعدی از چهره زن در قرآن می داند. در پیشگفتار، روش مطالعه در نهج البلاغه به خصوص در رابطه با مباحث مربوط به زن، و ارزش و اعتبار اسناد و مدارک نهج البلاغه مورد بررسی قرار گرفته است.

کتاب «زن از دیدگاه نهج البلاغه» دارای ۹ فصل است که عناوین آن از این قرارند:

اسناد و مناسبت های تاریخی خطبه ۸۰، نقصان ایمان زن، نقصان عقل زن، نقصان حظّ و بهره زن، نتیجه گیری امام علی (ع) از مقدمات مذکور، بررسی تطبیقی خطبه ۸۰ نهج البلاغه، عناوین دیگری که برای زن در نهج البلاغه یاد شده است، نمونه هایی از شخصیت های عالی - انسانی در جامعه زنان، صفات نیک زن در احادیث.

در انتها نیز فهرست آیات و فهرست کتب مصادر پیرامون خطب مربوط به زن همراه با تاریخ وفات مؤلفان ذکر شده است.

۶. مقام زن در قرآن و نهج البلاغه

مصطفوی، سیدجواد، تهران: بنیاد نهج البلاغه، ۱۳۷۹

در این کتاب دو موضوع بحث برانگیز در رابطه با زنان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است:

اول، موضوع تأدیب بدنی زنان به دست مردان است که در قرآن کریم (سوره نساء، آیه ۳۴) ذکر شده است.

دوم، موضوع «نواقص العقول» و کم خرد بودن زنان است که در نهج البلاغه آمده است.

مرکز پژوهش و مطالعات تخصصی نهج البلاغه

۷. کرامت زن: شرحی بر خطبه ۸۰ نهج البلاغه

کافی، محمد مهدی، طه کافی، تهران: هاجر، ۱۳۹۶

این کتاب از مشرق سخن، مقدمه، زندگی نامه مرحوم حاج آقا طه کافی و سه گفتار با عنوان های: مطالبی پیرامون خطبه هشتادم، بررسی خطبه هشتام و خطبه یکصد و پنجاه و دوم تشکیل شده است.

در خطبه ۸۰ نهج البلاغه امیرمومنان درباره برخی ویژگی های مربوط به زن سخن گفته است، اگرچه خطبه پس از جنگ جمل ایراد شده است. سخن از تفاوت ها و عدالت الهی در این ناهمگونی به ظاهر و دلایل حکیمانه آن سبب پیدایش این کتاب گردیده است. مرحوم حجت الاسلام و المسلمین کافی بر این شباهت در کلاس های خویش با مرور خطبه امام(ع) در جامعه الزهرا(س) جواب گفته است.

پیشگامان و پژوهش و مطالعات تخصصی نهج البلاغه

۸. زن در اسلام

علاسوند، فریبا، قم: مرکز نشر هاجر. چ دوم. بهار ۱۳۹۶

این کتاب در دو جلد تألیف شده است که جلد اول آن به کلیات و مبانی شناخت و فهم، نظام و حقوق زن در اسلام می پردازد و جلد دوم این کتاب به یک دوره فقه حقوق زنان در عرصه فردی، اجتماعی و خانوادگی می پردازد. کتاب "زن در اسلام" ماهیت بین رشته ای مطالعات زنان و بحث زنان از جهات مختلف مطرح شده و متن درسی است که برای حوزه های علمیه خواهران با رویکرد تطبیقی تألیف شده است. جایگاه انسانی زن، جایگاه ارزشی زن، تفاوت های تکوینی زن و مرد، هویت و نقش های جنسیتی، نسبت میان زن و مرد، برابری و فمینیسم، عناوین گفتارهای این اثرند.

پاسخ به شبهات، تولید روش علمی در برخی مباحث و بازخوانی جایگاه علمی برخی گزاره ها در حوزه مطالعات زنان، بررسی تطبیقی موضوعات زنانه با تأکید بر تبیین روزآمد فکر دینی، تبیین نظام حقوقی اسلام درباره زن و... در سه عرصه حیات فردی، خانوادگی و اجتماعی محورهای کلان کتاب را تشکیل می دهند. مطالب کتاب به جوانان و بخصوص بانوان کمک می کند تا با توجه به نیازهای موجود در جامعه و ویژگی های فرهنگی و اجتماعی پژوهش های خود را دنبال کنند.

این کتاب در شانزدهمین همایش کتاب سال حوزه که پنجشنبه گذشته در مدرسه عالی امام خمینی(ره) با حضور اساتید حوزه برگزار شد، به عنوان اثر شایسته تقدیر انتخاب شد.

۹. زن در سخن و سیره امام علی (ع)

مهریزی، مهدی، دانشگاه علامه طباطبایی، چ اول، ۱۳۸۱

این اثر به انگیزه فراهم سازی بستر پژوهش در باره سخن و سیره امیر مؤمنان در مورد مقام زن تألیف شده است. در باره مسئله زن در سخنان امام علی (ع) دیدگاه های متفاوتی وجود دارد که نویسنده در مقدمه تألیف، آنها را بر رسیده است. وی، ابتدا در این اثر، کوشیده تا تمامی سخنان و سیره امام علی را در باره زنان گردآوری و سپس مورد تحلیل و بررسی قرار دهد و به این منظور این کتاب را در چهار بخش سامان داده است.

در بخش نخست، با تتبع در مصادر، سد سخن از حضرت امیر در باره زن گردآوری شده و هر یک از سخنان که به شرح و توضیح نیاز داشته، شرح داده شده است.

در بخش دوم، سیره عملی امام (ع) در باره زنان جست و جو شده و در مجموع پنجاه و دو سند شناسایی و گردآوری شده که دارای چندین فصل است. شیوه امام علی و رفتار او در خانواده، زندگی اجتماعی، زن در جنگ ها و قضاوت های امام علی در باره زنان، در این بخش گزارش شده است.

بخش سوم کتاب، در بردارنده مقاله هایی است که به مسئله زن و امام علی (ع) اختصاص دارد. این مقاله ها عمدتاً سخنان امام در نهج البلاغه را محور بحث قرار داده اند. در این بخش، دوازده مقاله گزینش و گرد آمده است.

بخش چهارم، امام از نگاه زنانه به گردآوری سخنان و سروده های سی و یک زن از سده نخستین و دوره معاصر، اختصاص دارد.

۱۰. تاریخ تحول حقوق زن در اسلام - جلد دوم: عصر علوی

میرخانی عزت السادات، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۸

این کتاب با بررسی سیره علوی به پاسخ به سؤالاتی از این قبیل پرداخته است:

- مختصات عصر علوی چه تأثیری بر تحولات تاریخی درباره زنان داشت؟
- تفاوت عصر نبوی و عصر علوی در تداوم تحولات مثبت درباره زنان چه بود؟
- آیا میان سیره نبوی و علوی درباره زنان تفاوت و تغایر مبنایی و عملی هست؟

و

مطالب این کتاب در هشت فصل فراهم شده است و در پایان نیز مؤلف به نتیجه گیری از مباحث مطروحه پرداخته است.

پژوهش و مطالعات تخصصی نهج البلاغه

۱۱. درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام

زیبایی نژاد. محمد رضا - سبحانی، محمد تقی، قم: هاجر، تابستان ۱۳۸۴

این کتاب که بررسی مقایسه‌ای دیدگاه اسلام و غرب در مورد مسأله زنان است، در دو بخش مبانی نظری و جریان شناسی نهضت زنان نوشته شده است.

در بخش اول، مبانی فکری غرب، همچون اومانیزم، سکولاریسم، نسبت گرایی در نگرش به شخصیت زن و همچنین مبانی اسلامی، چون انسان، خلیفه خدا، هستی هدفمند، تناسب میان تکوین و تشریح آمده است. همچنین اصول شخصیت زن از نگاه اسلام با بحث‌هایی چون اشتراک زن و مرد در انسانیت، آفرینش اصیل قرن، گوناگونی راه‌های کمال در این بخش آورده شده است.

در بخش دوم، به جریان شناسی نهضت زنان در غرب با موضوعاتی چون گرایش‌های فمینیستی و انتقاد از فمینیسم و همچنین جریان شناسی نهضت زنان در ایران در دوران قاجار، پهلوی اول و مسأله کشف حجاب، مسائل زنان در حکومت پهلوی دوم و جریان‌های مدافع حقوق زنان پس از انقلاب آورده شده است.

پخش پایانی این کتاب شامل چکیده، ضمیمه "منشور زنان مسلمان" فهرست آیات، احادیث، روایات، نمایه‌های موضوعی، عناوین و اصطلاحات، اعلام، کتب مقالات، نشریات، "مجلات، روزنامه‌ها" اعلام انگلیسی و منابع است.

در مقدمه این کتاب آمده است: "ایدئولوژی سرمایه داری غرب امروزه یکی از رقیب‌های جدی فرهنگ اسلامی که اگر کشورهای اسلامی در برابر آن تلاش درخوری نداشته باشند بی‌گمان باید شاهد از دست رفتن بخش عظیمی از میراث دینی و ملی این کشورها بود.

عناوین مندرج در این کتاب عبارتند از:

مبانی نظری، مبانی فکری غرب در نگرش به شخصیت زن، مبانی اسلامی در نگرش به شخصیت زن، درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام، اصول شخصیت زن از نگاه اسلام، جریان شناسی نهضت زنان، جریان شناسی نهضت زنان در غرب، جریان شناسی نهضت زنان در ایران.